

انتخاب و ارجاع کار به مهندسين مشاور

مهمترين تصميم در تعيين سرنوشت پروژه

غلامحسين حمزه مصطفوي

و

يلدا توکلي اول



جامعه مهندسان مشاور ايران

انتشارات پاياب
Payab Publisher





سرشناسه	: حمزه مصطفوی، غلامحسین، ۱۳۳۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: انتخاب و ارجاع کار به مهندسین مشاور / غلامحسین حمزه مصطفوی، یلدا توکلی اول.
مشخصات نشر	: تهران: پایاب، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۵ ص.: جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۸۸۰-۷-۷-۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: مهندسان مشاور -- ایران -- ارزشیابی
موضوع	: Consulting engineers -- Iran -- Evaluation
شناسه افزوده	: توکلی اول، یلدا، ۱۳۶۳ -
رده بندی کنگره	: ۸۳۹۷۱ (الف ۸) ح/
رده بندی دیویی	: ۳۵۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۷۶۱۷

نام کتاب: انتخاب و ارجاع کار به مهندسین مشاور، مهمترین تصمیمات مهندسین سرنوشت پروژه
مؤلف: غلامحسین حمزه مصطفوی و یلدا توکلی اول
ناشر: پایاب (زیرمجموعه شرکت مهندسین مشاور پایاب طرح)
نوبت چاپ: چاپ اول زمستان ۱۳۹۷
تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه
تعداد صفحه و قطع: ۱۶۵ - وزیری
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۸۸۰-۷-۷-۲۰۰۰۰ ریال
قیمت: ۲۰۰,۰۰۰ ریال
کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است
پخش: پاسداران-هروی-ساقدوش - خ شهید مجید جعفری (بوستان ۹) - بر شهید صیاد شیرازی پلاک ۵۶

مقدمه

مقوله توسعه و برنامه‌ریزی، امری است که بدون در نظر گرفتن پیشرفت در کلیه عرصه‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، آموزشی، هنری، فرهنگی، رفاهی و فیزیکی محقق نمی‌گردد. این در حالیست که اولویت نخست در برنامه ریزی‌های توسعه در ایران قبل از انقلاب اسلامی (۵ برنامه طی سال‌های ۱۳۱۶ تا ۱۳۵۶) و بعد از انقلاب اسلامی (۶ برنامه) بر «توسعه زیرساخت‌های رفاهی کشور» استوار بوده است. متولیان امر در طی این سال‌ها همواره بر این عقیده اهتمام ورزیده‌اند که پیشرفت در زیرساخت منجر به پیشرفت در عرصه‌های دیگر توسعه نیز خواهد بود. از همین رو برنامه‌ریزی کلان، سلسله راتر و از بالا به پایین با الگوبرداری از مدل «فرمان» و «کنترل» در خلال این سال‌ها طراحی و -بر پایه ساری شده است. هدف از این مدل تمرکز اصلی در حوزه‌های صنعت و انرژی و کنترل پایش آن در خلال زمان است.

تجربه جهانی برنامه‌ریزی خاصاً از دهه ۱۹۸۰ به بعد با تغییرات اساسی در رویکرد، تاکید فراوان بر فرآیندهای مشارکتی و داخل بردن همه عوامل اجتماعی و مردم در امر توسعه و برنامه‌ریزی برای آن را به منصفه ظهور رسانیده است. بابت دیگر، صور عوامل اجتماعی در کنار مهره‌های اصلی دولت و بازار، مثلث پایداری را برای تحقق امر توسعه شکل می‌دهد.

امروزه با بهره‌گیری از یافته‌های علم و تکنولوژی، توسعه بومع انسانی بر اساس احترام به حقوق انسانی و پاسخ به نیازهای هویتی و امنیتی علاوه بر نیازهای صرفاً معیشتی، تمدنی نوین در عرصه جامعه بشری پایه‌گذاری کرده است. در این تمدن، توانمند کردن آنها در راستای کسب توفیق در دستیابی به ارزش‌های توسعه، نه تنها در شاخص‌های کالبدی و عینی بلکه در شاخصه‌های حقوق انسانی و فراتر از آن منافع ملی و احترام به حقوق شهروندان سنجیده می‌شود.

با وجود گذشت حدود یک سده (از سال ۱۳۰۵) از قدمت فرآیند برنامه‌ریزی، نتایج امر نشان دهنده پیشرفت مطلوب در این زمینه نیست. بنابراین ضروری است که با مرور ماحصل دوران و شناسایی عوامل درونی و بیرونی و لحاظ کلیه شرایط جانبی، دلایل این امر مورد بررسی قرار گرفته و راهکارهای رفع آن تدوین گردد.

سازمان برنامه و بودجه که از بدو تاسیس تا کنون در کنار دو نهاد مهم اقتصادی دیگر - بانک مرکزی و وزارت امور اقتصادی و دارایی، غیر از دوره کوتاهی که به حاشیه رانده شد، به عنوان مهمترین نهاد تاثیرگذار حاکمیتی در فرآیند توسعه ایران بوده است. این سازمان علاوه بر تهیه و

تنظیم بودجه‌های سنواتی و برنامه‌های میان‌مدت، ساختاردهی به امور پیمانکاری و مشاورهای را نیز در چارچوب نظام فنی و اجرایی را بر عهده داشته است. نظر به آنکه تمرکز اصلی برنامه‌های توسعه کشور عمدتاً بر انجام « پروژه‌های عمرانی » استوار بوده است؛ لذا آسیب‌شناسی پروژه‌های عمرانی می‌تواند یکی از مشخصه‌های اصلی در تحلیل ناکارآمدی فرآیند توسعه کشور قلمداد گردد.

از طرف دیگر پس از دهه نود و رویارویی کشور با تحریم‌ها و مسائل ناشی از کمبود منابع مالی، روند انجام پروژه‌های عمرانی نسبت به سبک سیاق پیش از آن تغییر یافت و منابع مالی تحقق طرح‌های عمرانی نیازمند بازتعریف و ویرایش کلی با توجه به شرایط کنونی گردید. این امر که از آن می‌توان بعنوان "تغییر انگاره" نیز یاد کرد، تحول عظیمی در ساختارهای حاکمیتی از کل تا جزء را در بر می‌گیرد.

کتاب حاضر با مرکز « نحوه انتخاب مهندسين مشاور ذیصلاح در روند تهیه پروژه » به دلایل عدم کارایی مطلوب پروژه‌های عمرانی خصوصاً در زمان تغییر انگاره و شرایط کنونی می‌پردازد. بدیهی است که عوامل مسدودسازی اجرای پروژه‌های عمرانی و به تبع آن امر توسعه در کشور را تحت تاثیر قرار می‌دهد. این کتاب با تکیه بر سال‌ها تجربه در حوزه امور پیمانکاری و مشاورهای سازمان برنامه با اشراف کامل بر قوانین و مقررات جاری انجام پروژه به رشته تحریر در آمده است و امید است با تکیه بر اصالت محتوای امر، برای مخاطبان امر کارآمد، مفید و جذاب باشد.

جامعه مهندسان مشاور ایران بعنوان بزرگ‌ترین و تاثیرگذارترین نهاد حوزه مهندسی مشاور کشور با بیش از ۸۵۰ شرکت مشاور بعنوان عضو فعال در عرصه صنعت ساختمان و انرژی، فرصت را مغتنم شمرده و با انتشار این کتاب با مشارکت در آسیب‌شناسی و تحلیل بعضی از وجوه ناکارآمدی فرآیندهای توسعه عمرانی کشور سعی کرده است به یکی از رسالت‌های خویش که همانا ترویج فرهنگ توسعه، بهبود و توسعه مدل‌های کسب و کار نوین و ارتباط و تعامل سازنده، فعال و هدفمند با نهادهای حاکمیتی می‌باشد جامه عمل بپوشاند.

بهروز گتمیری

رئیس جامعه مهندسان مشاور ایران

سخن ناشر

یکی از نگرانی های همیشگی مهندسان مشاور ، نبود فضای رقابت و واگذاری کار به شرکتهای فاقد صلاحیت است، که متأسفانه کم نیست، آمار پروژه هائی که به دلیل واگذاری به اینگونه مشاوران، با شکست مواجه شده و خسارات گزافی را به کشور و یا سرمایه گذار تحمیل کرده اند. اهمیت این موضوع زمانی آشکار می شود که بتوان ارزیابی دقیقی از پروژه های ناموفق و بعضاً زیان آور، به عمل آورد.

در انتخاب مهندسین مشاور شیوه های گوناگونی وجود دارد که در متن کتاب به معرفی آنها پرداخته شده است. بنا به نوع پروژه، پیچیدگی ها، ابعاد ناشناخته، بزرگی و اهمیت آن باید بهترین شیوه را انتخاب کرد. این کتاب ضمن ارائه تاریخچه ای از شکل گیری شرکتهای مهندسین مشاور در ایران و لزوم حمایت از این سرمایه های ملی، راهنمای مناسبی است برای گزینش شیوه ارجاع کار و انجام صحیح فرآیند انتخاب مشاور.

نام آقای مهندس غلامحسین حمزه صطفوی به عنوان یک چهره متخصص و متعهد در جامعه مهندسی و خانواده نظام فنی را اجزای کشور، نامی شناخته شده است، ایشان نزدیک به چهار دهه در عرصه علم و عمل تلاش نمودند و در تعامل سازمان برنامه و بودجه با شورای هماهنگی تشکلهای مهندسی، حرفه ای و صنفی با حمایت از ایشان نقش کلیدی داشته اند. این کتاب به همت ایشان تألیف و برای ما موجب مباهات است که چنین اثری را به چاپ می رسانیم.

همچنین از مساعی ارزشمند سرکارخانم دکتر یلدا توکلی این قدردانی می شود. ایشان با بهره گیری از اصول علمی پژوهش، پس از کسب نظر خبرگان این صنعت و مطالعه منابع داخلی و خارجی، نتایج به دست آمده را به عنوان الگو برای ارجاع کار به مشاوران اریبه و دودارند. فعالیتی که در نوع خود، اقدامی نو در جهت ارتقاء کیفیت ارجاع کار به مشاوران به شمار می رود.

مهندسین مشاور پایاب طرح ، این کتاب را تقدیم می کند به همه مهندسان ، عوامل کارفرمایی ، طراحی ، اجراء و همه کسانی که به توسعه ی صنعت احداث کشور می اندیشند.

بهراد جبارپور

مدیرعامل شرکت مهندسین مشاور پایاب طرح

فهرست مطالب

فصل اول: مهم‌ترین تصمیم در تعیین سرنوشت یک پروژه.....	۱
نقش آفرینان اصلی عرصه احداث	۲
نگاهی به پیشینه صنعت مشاوره در ایران	۴
ضرورت‌های پیش رو	۱۴
فصل دوم: مبانی ارجاع کار به مشاوران.....	۱۷
نقش و مسئولیت مهندسين مشاور.....	۱۸
تعريف واژه‌ها و اصطلاحات ، از منظر مقررات	۲۱
مراحل و چرخه حیات پروژه	۲۶
میزان اثرگذار عوامل اجرایی	۲۷
شاخص‌های موفقیت پروژه	۲۸
چرایی عدم موفقیت در پروژه های ایرانی	۳۱
انواع مهندسان مشاور	۳۲
شرح وظایف و حدود خدمات مهندسين مشاور	۳۳
معیارهای انتخاب مهندسين مشاور	۳۵
جمع‌بندی	۳۷
فصل سوم: ویژگی‌های خدمات مشاوره از دیدگاه مجریان جهانی	۳۸
نهادهای تصمیم ساز در تعیین روش های ارجاع کار.....	۳۹
ویژگی خدمات مشاور از دیدگاه جوامع مختلف جهانی	۴۵
فیدبک	۴۵
بانک توسعه آسیایی	۴۷
بانک جهانی	۴۸
بانک توسعه قاره اروپا	۴۹
بانک توسعه قاره امریکا	۴۹
جمع‌بندی	۵۰
فصل چهارم: معیارهای صحیح برای انتخاب یک مشاور.....	۵۱
انتخاب مشاور ، انتخاب مشاور براساس معیارهای صحیح	۵۲
معیارهای عمومی در روند انتخاب مشاوران	۵۳

۵۹	جمع‌بندی.....
۶۱	فصل پنجم: تمهیدات خرید خدمات مشاوره و روش‌های انتخاب مشاوران
۶۲	اقدامات اولیه برای انتخاب مشاور.....
۶۵	امتیازدهی برای ارزیابی کیفی مشاوران.....
۶۷	انواع روش‌های انتخاب مشاوران.....
۸۰	درخواست پیشنهاد RFP.....
۸۱	ارزیابی فنی پیشنهادها.....
۸۴	روش انتخاب براساس کیفیت (QBS).....
۸۵	روش انتخاب براساس کیفیت (QCBS).....
۸۶	جمع‌بندی
۸۸	فصل ششم: QBS در QCBS - چالش‌های ارزیابی و انتخابات مشاوران
۸۹	تأثیر امتیاز قیمت بر فرآیند انتخاب
۹۰	ارجاع‌های بدیهی (QBS).....
۹۱	ارجاع‌های QCBS
۹۴	جمع‌بندی روش‌ها و فرایندهای مورد استفاده در مجامع جهانی.....
۹۷	جمع‌بندی
۹۸	فصل هفتم: گزارش پژوهش
۹۹	تجزیه و تحلیل یافته‌ها:
۱۰۰	یافته‌های توصیفی
۱۰۰	بررسی ویژگی‌های عمومی جامعه مورد بررسی
۱۲۹	آمار استنباطی
۱۳۴	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۴۴	نکته آخر
۱۴۶	فهرست منابع و مراجع